

อริยสัจ 4 กับการบริหารการศึกษาแบบเรียนรวม

The Four Noble Truths and the Management of Inclusive Education

นภาพักตร์ วงศ์มณีนิล

Narpapak Wongmaneeenin

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Email: napa.wongmanee@gmail.com

Received: 15 กรกฎาคม 2567; Revised 30 สิงหาคม 2567; Accepted 15 สิงหาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมชั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ในบริหารการศึกษาแบบเรียนรวม หลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นการเข้าใจเหตุและผลตามความเป็นจริงของสรรพสิ่ง การนำหลักธรรมนี้มาปรับใช้ในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเพื่อให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 1) ทุกข์ คือการรับรู้และตระหนักถึงปัญหาในระบบเรียนรวม 2) สมุทัย คือการค้นหาสาเหตุของปัญหาซึ่งอาจมาจากการขาดทรัพยากรหรือการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม 3) นิโรธ คือการค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา เช่น การปรับปรุงนโยบายหรือพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของนักเรียน และ 4) มรรค คือการปฏิบัติตามแนวทางแก้ไขที่วิเคราะห์มาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน รวมถึงนำเสนอวิธีการที่เป็นรูปธรรมในการปรับใช้หลักธรรมดังกล่าวเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: อริยสัจ 4, การบริหารการศึกษา, การศึกษาแบบเรียนรวม

Abstract

This article aims to propose the concept and application of the Four Noble Truths, the highest principles in Buddhism, to the management of inclusive education. The Four Noble Truths consist of Dukkha (suffering), Samudaya (the cause of suffering), Nirodha (the cessation of suffering), and Magga (the path to the cessation of suffering), which emphasize understanding causes and effects as they truly are. Applying these principles to inclusive education allows administrators, teachers, and educational personnel to systematically analyze and solve learning management issues consist of 1) Dukkha refers to recognizing and being aware of the problems within the inclusive education system, 2) Samudaya involves identifying the root causes of these problems, which may stem from a lack of resources or inadequate communication, 3) Nirodha focuses on finding solutions to these issues, such as improving policies or enhancing learning processes that address the diverse needs of students, and 4) Magga is the implementation of the solutions, ensuring sustainable outcomes. The article also provides concrete methods for applying these principles to improve the quality and effectiveness of inclusive education.

Keywords: Four Noble Truths, Educational Management, Inclusive Education

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 มาตรา 54 ระบุว่ารัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 วรรคสอง ระบุว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคมการสื่อสาร และการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ” วรรคสาม “การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลือ อันใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ปีพุทธศักราช 2551 ที่กล่าวถึงการเรียนรวม มาตรา 3 ความว่า การเรียนรวมเป็นการจัดให้คนพิการได้เข้าศึกษาในระบบ การศึกษาทั่วไป ทุกระดับและหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการจัดการศึกษาให้สามารถรองรับการเรียนการสอน สำหรับคนทุกกลุ่มรวมทั้งคนพิการ 9 ประเภท ได้แก่ 1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น 2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ 5) บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ 6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและ ภาษา 7) บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ 8) บุคคลออทิสติก และ 9) บุคคลพิการซ้อน (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551)

การจัดการศึกษาเรียนรวม (Inclusive Education: IE) จึงเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนได้เข้าถึงการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานตามศักยภาพแห่งตน มีสิทธิความเสมอภาคอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการศึกษาเพื่อทุกคน (Education For All: EFA) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกันโดยไม่แบ่งแยกและไม่เลือกปฏิบัติต่อทั้งผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ผู้เรียนพิการ ผู้เรียน ที่มีความต้องการจำเป็น และผู้เรียนปกติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตามความสามารถแห่งตน

จากกฎหมายข้างต้นที่เกี่ยวข้อง ปี พ.ศ 2555 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายสนับสนุนการจัดการเรียนรวมอย่างต่อเนื่องโดย จัดทำโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวม เพื่อนำร่องในการพัฒนา โดยคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรวมที่เป็นศูนย์บริการทางการศึกษาพิเศษ (Student Support Services: sss) (อรทัย แสนชัย, 2559) จัดให้มีการคัดกรองอย่างเป็นระบบ มีระบบจัดการเรียนรวมโดยใช้แนวทางตามกรอบโครงสร้าง SEAT คือ จัดการเรียนรวมโดยคำนึงถึงผู้เรียน (Students) ทั้งนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและนักเรียนทั่วไป การจัดสิ่งแวดล้อม (Environment) การจัดกิจกรรม (Activities) และการสนับสนุนเครื่องมือ (Tools) แต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การดำเนินงานการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังปรากฏชัดเจนว่ามีผู้เรียนจำนวนมากที่ยังอยู่ในระบบโรงเรียนก็ยังคงถูกกีดกันหรือแบ่งแยกทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา พื้นฐานทางสังคมหรือวัฒนธรรม เพศ ความสามารถ หรือภาวะการดำรงชีวิต รวมทั้งไม่สามารถเรียนรู้ได้เนื่องจากได้รับการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียน ต้องมีความเข้าใจและสามารถกำหนดนโยบาย ออกแบบการบริหารงานให้ตรงกับความเป็นจริงหรือตรงกับปัญหาของโรงเรียนจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเพื่อแก้ไขในระยะยาวให้ยั่งยืน ซึ่งการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาช่วยก็จะทำให้ทราบปัญหาอย่างชัดเจน และสามารถออกแบบรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักธรรมที่น่าสนใจนั้นได้แก่ หลักอริยสัจ 4 คือ ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาและถือได้ว่าเป็นแก่นแท้หรือหัวใจของศาสนา อันประกอบด้วยองค์ 4 คือ 1. ทุกข์ ความจริงว่าด้วยความทุกข์ หรือปัญหา 2. สมุทัย ความจริงว่าด้วยเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้น 3. นิโรธ ความจริงว่าด้วยความดับทุกข์ ความทุกข์หรือปัญหาทั้งหลายนั้นดับด้วยการดับที่สาเหตุ 4.มรรค คือ ความจริงว่าด้วยวิถีทางแห่งความดับทุกข์/ปัญหา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2552)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ หลักอริยสัจ 4 ในการบริหารการศึกษาแบบเรียนรวม โดยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมในพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา เนื้อหามุ่งเน้นการนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของการจัดการเรียนรวมจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและยั่งยืน นำไปสู่ประสิทธิผลที่ดีในระยะยาว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่จัดการเรียนรวมต่อไป

หลักธรรมอริยสัจ 4

ความหมายของอริยสัจ 4

พระราชาวมณี (2526: 107-108) ได้แยกความหมายของอริยสัจไว้ ดังนี้

1. ทุกข์ ได้แก่ ขาติ ขรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากของรัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่าอุปาทานขันธ 5 (ขันธ 5 ที่ยึดไว้ด้วยอุปาทาน) เป็นทุกข์ พุดอีกนัยหนึ่ง คือภาวะที่แฝงด้วยความกดดัน บีบคั้น ชัดแย้ง ชัดช้อง มีความบกพร่อง ไม่สมบูรณ์อยู่ในตัว ทั้งที่เกิดเป็นปัญหาขึ้นแล้ว และที่อาจเกิดเป็นปัญหาขึ้นมาเมื่อใดเมื่อหนึ่งในรูปใดรูปหนึ่ง แก่ผู้ที่ยึดมั่นไว้ด้วยอุปาทาน หน้าที่ต่อทุกข์คือการกำหนดรู้หรือทำความเข้าใจ ให้มองเห็นความหมายและขอบเขตโดยชัดเจนเพื่อการดำเนินการขั้นต่อไปจะพึงเป็นไปได้และตรงปัญหา

2. ทุกขสมุทัย เรียกสั้นๆ ว่าสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์) ได้แก่ ตัณหา ที่ทำให้เกิดภพใหม่ ประกอบด้วยความเพิลิตเพิลิน และความติดใจ คอยแสหากความเพิลิตเพิลินใหม่ๆ เรื่อยๆ มี 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา พุดอีกนัยหนึ่ง คือ ความอยากที่ยึดถือเอาตัวตนเป็นที่ตั้งโดยอาการ ซึ่งมีเราที่จะได้จะเป็นจะไม่เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ทำให้ชีวิตถูกบีบคั้นด้วยความรู้สึก กระวน กระวาย ความกลัว ความติดข้องในรูปใดรูปหนึ่งอยู่ตลอดเวลาไม่ปลดปล่อยเป็นอิสระ หน้าที่ต่อสมุทัยคือ ละเสียให้หมดไปเสีย

3. ทุกขนิโรธ เรียกสั้นๆ ว่านิโรธ (ความดับทุกข์) ได้แก่การที่ตัณหาดับไปโดยไม่เหลือด้วย การคลายออก การสละเสียได้ สลัดออก พ้นไปได้ไม่พัวพัน พุดอีกนัยหนึ่ง ภาวะที่ไม่มีมีความทุกข์ เหลืออยู่ เพราะหมดตัณหาไม่ถูกบีบคั้นด้วยความรู้สึกกระวน กระวาย ความกลัว และความติดข้อง ใดๆ ทั้งสิ้น มีแต่ภาวะที่บริสุทธิ์ เป็นอิสระ สงบ ปลอดโปร่ง ผ่องใส เบิกบาน หน้าที่ต่อนิโรธคือ ทำให้แจ้ง ทำให้สำเร็จ ทำให้เกิดมีเป็นจริงขึ้นมาหรือบรรลุถึง

4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์) เรียกสั้นๆ ว่ามรรค ได้แก่ทางประเสริฐมีองค์ประกอบ 8 คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ หน้าที่ต่อมรรค คือ ฝึกอบรม หรือปฏิบัติ

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ 2530 (2531: 526-539) ได้ให้ความหมายไว้ว่าอริยะ หมายถึง บุคคลผู้บรรลุธรรมวิเศษ สัจ หมายถึง ความรู้แห่งความจริง ดังนั้นอริยสัจ หมายถึง ความจริงของพระอริยะหรือความจริงอันประเสริฐเป็นชื่อธรรมที่สำคัญหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา 4 ประกอบด้วย 1) ทุกข์ 2) สมุทัย 3) นิโรธ และ 4) มรรค

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) (2538: 9-896) ได้กล่าวในคัมภีร์วิสุทธิมคคิ อ่างความในบาลีแสดงความหมายของอริยสัจ รวมได้ 4 นัย คือ สัจจะที่พระอริยตรัสรู้ สัจจะของพระอริยะ สัจจะที่ทำให้เป็นอริยะ สัจจะอย่างอริยะคือแก่นนอน

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) (มปป.: 4-5) กล่าวว่าอริย แปลว่าประเสริฐ และ สัจ แปลว่าของจริง อริยสัจ จึงแปลว่าของจริงอันประเสริฐ หรือแปลอีกอย่างหนึ่งว่าของจริงที่ทำให้เป็น ผู้ประเสริฐขึ้น ใครรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่ง 4 ประการนี้ ก็กลายเป็น “อริยบุคคล” แปลว่า “ผู้ประเสริฐ”

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2552) ได้อธิบายขยายความไว้ว่า อริยสัจ 4 คือ หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นแก่นแท้หรือหัวใจของศาสนา เป็นสัจธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ซึ่งมีความลึกซึ้งมาก อริยสัจ คือ ความจริงอันประเสริฐหรือความจริงของอริยบุคคล เพราะผู้ใดรู้หรืออริยสัจ 4 ด้วยปัญญา ผู้นั้นจะกลายเป็นผู้ประเสริฐหรือเป็นอริยสัจ ถือได้ว่าอริยสัจเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า อริยสัจ 4 ก็คือ ความจริงของชีวิต เนื่องจากในชีวิตของมนุษย์มีองค์ประกอบของอริยสัจ 4 อยู่ ตลอดเวลา ที่ทุกข์ที่เกิดขึ้นจริง ไม่ว่าจะทุกข์ทางกายหรือทางใจ สาเหตุแห่งทุกข์ซึ่งคือตัณหาที่มีอยู่จริงในชีวิต การแก้ทุกข์เพื่อให้สิ้นทุกข์หรือหลุดพ้นจากทุกข์ต้องดำเนินการในชีวิตของตนเอง ไม่ใช่ที่อื่นหรือโดยพึ่งสิ่งอื่น วิธีการแก้ทุกข์ต้องลงมือแก้ที่ชีวิตของตนเอง โดยเน้นที่เบญจขันธ์อย่างถูกต้องและครบถ้วน ที่สำคัญ อริยสัจ 4 เป็นหลักการในการแก้ไขปัญหาชีวิตที่ถูกต้องและสมบูรณ์ กล่าวคือ เมื่อต้องการแก้ปัญหาในชีวิต ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของอริยสัจ 4 นั่นคือ เมื่อเกิดปัญหา ก่อนอื่นต้องรับรู้และเข้าใจปัญหานั้นตามความเป็นจริง จากนั้นค้นหาสาเหตุของปัญหาให้ได้ว่าเกิดจากอะไร แล้วกำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหาว่าต้องการผลลัพธ์ระดับใด สุดท้ายคือกำหนดขั้นตอนและวิธีการแก้ปัญหาย่างจริงจัง พร้อมทั้งทบทวนแต่ละขั้นตอนเพื่อความถูกต้อง หากพบข้อบกพร่องต้องแก้ไขจนกว่าจะแก้ปัญหาได้สำเร็จ

การบริหารตามหลักอริยสัจ 4

สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (2547: 25-26) ได้ให้ความหมายของการบริหารตามหลักอริยสัจ 4 (Four Steps OF Noble Truth Administration) ว่าคือ การดำเนินการแก้ปัญหองศ์การตามขั้นตอนทั้งสี่ของอริยสัจได้แก่ (1) การกำหนดปัญหา (ทุกข์) ขององค์การ (2) การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) ขององค์การ (3) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหา (นิโรธ) ขององค์การ (4) การกำหนดวิธีการแก้ปัญหา (มรรค) ขององค์การ โดยใช้กลุ่มบุคคลทุกระดับในองค์การมาช่วยกันแก้ไข

การบริหารตามหลักอริยสัจ 4 นี้่นำความคิด (1) การแก้ปัญหามาตามขั้นตอนทั้ง 4 ของอริยสัจ มาใช้แก้ปัญหขององค์การ โดยกลุ่มบุคคลระดับต่างๆ ขององค์การมาร่วมคิดร่วมทำการแก้ปัญหา (2) ธรรมแห่งประชาธิปไตย หรือธรรมาธิปไตยที่บุคคลในองค์การต้องมีคารวธรรมมีสามัคคีธรรมและมีปัญญาธรรมการดำเนินงานขององค์การบุคลากรทุกคนต้องยึด (3) ทศพิธราชธรรมในการปฏิบัติงาน

ถ้าถือว่าการบริหารกิจการใดๆ คือการแก้ปัญหาย่างมีระบบ เพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกิจการหรือองค์การนั้นๆ แล้ว สังคมไทยก็มีหลักการบริหารอย่างมีระบบเช่นกัน หลักการบริหารดังกล่าวนี้คือ การบริหารตามหลักอริยสัจสี่ ซึ่งเป็นหลักการคิดแก้ปัญหาย่างมีระบบ 4 ขั้นตอน ดังนี้ (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2547: 2-3)

1. การกำหนดปัญหา (ทุกข์) คือการคิดและทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาขององค์การหรือกิจการนั้นๆ บุคลากรที่เป็นผู้บริหารสูงสุดและกลุ่มบุคคลฝ่ายต่างๆ มาร่วมกันทำความเข้าใจจนแจ่มชัดว่า ปัญหาขององค์การคืออะไร
2. การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) คือการคิดวิเคราะห์ให้แจ่มชัดว่าปัญหาต่างๆ ขององค์การนั้นมีสาเหตุจากอะไร เช่น บุคคลขาดคุณภาพ บุคคลขาดความรับผิดชอบเงินทุนไม่เพียงพอ เครื่องมือและอุปกรณ์ล้าหลัง
3. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหา (นิโรธ) คือการกำหนดเป้าหมายที่เป็นของ รูปธรรมทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ เวลา การเงิน ที่สอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุของปัญหา เป็นเป้าหมายที่สามารถสังเกตและวัดได้ในการแก้ปัญหาแต่ละปัญหา
4. กำหนดวิธีการแก้ปัญหา (มรรค) ให้สอดคล้องกับปัญหา สาเหตุของปัญหา และเป้าหมายในการแก้ปัญหา ปัญหาหนึ่งๆ อาจมีวิธีแก้ปัญหามากหลายวิธี แต่ละวิธีมีข้อดี ข้อเสีย ข้อจำกัดต่างๆ เลือกวิธีที่ดีที่สุดที่ประหยัดทั้งเวลา เงิน และสามารถปฏิบัติได้ไปใช้แก้ปัญห

เนื่องจากบทความนี้เป็นบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรียนรวม โดยเปรียบเทียบกับหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา คือ อริยสัจ 4 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการอธิบายการประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการเรียนรวม โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงหรือเทียบเคียงกับเนื้อหาและข้อธรรมในอริยสัจ 4 เป็นหลัก เนื่องจากการพัฒนาการจัดการเรียนรวมเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในด้านพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science) ผู้เขียนจึงไม่ขอลงรายละเอียดเชิงลึกในบางประเด็นของหลักธรรม เช่น อุปาทานชั้น 5 ในทุกข์ ตัณหา 3 ในสมุทัย หรือการดับกิเลส 5 ในนิโรธ (พระธรรมปิฎก, 2538) รวมถึงหลักปฏิจจสมุปปาทและไตรลักษณ์ ทั้งนี้เพื่อคงเนื้อหาหลักของบทความให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาและการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ

การบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework)

การบริหารโรงเรียน แกนนำจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) ตามที่ เบญจา ชลธารินทร์ (2546 : 3) ได้เสนอแนวคิดการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยการจัดการทั้งระบบในโรงเรียน ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ ทั้งนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและนักเรียนทั่วไป สภาพแวดล้อมทางกายภาพและบุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอน และเครื่องมือในการบริหารจัดการเรียนร่วม มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไป ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนเฉพาะบุคคล และเพื่อช่วยให้โรงเรียนที่จัดการเรียนร่วมได้พัฒนาการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ

ด้านนักเรียน (Students: S)

นักเรียนตามกรอบแนวคิด SEAT เป็นองค์ประกอบหลักของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งหมายถึงนักเรียนทุกคนในโรงเรียน ทั้งนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและนักเรียนทั่วไปโดยต้องมีการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนทั้งสองกลุ่มสำหรับการเรียนรวม

กลุ่มนักเรียนทั่วไป โรงเรียนต้องเตรียมความพร้อมให้นักเรียนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความพิการและคนพิการ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การอยู่ร่วมกันในสังคมการปฏิบัติตนและให้ความช่วยเหลือนักเรียนพิการและนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างถูกต้อง โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้ อธิบายลักษณะความพิการแต่ละประเภท สร้างสถานการณ์จำลองให้นักเรียนได้เรียนรู้ นำนักเรียนเยี่ยมชมสถานดูแลคนพิการ ผูกอบรมทักษะการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็น พิเศษและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล

กลุ่มนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โรงเรียนต้องเตรียมความพร้อมให้นักเรียน ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีความรู้ความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล การอยู่ร่วมกันในสังคมการรู้คุณค่าในตนเอง การตัดสินใจด้วยตนเอง และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โดยพิจารณาความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นรายการณัติตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อให้ นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษดำรงชีวิตในโรงเรียนได้อย่างอิสระมากที่สุด

ด้านสภาพแวดล้อม (Environment: E)

การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรวม แบ่งเป็นการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบุคคลแวดล้อม

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ โรงเรียนต้องจัดสภาพแวดล้อมให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถเข้าร่วมกิจกรรมและการเรียนรู้ต่างๆ ได้อย่างอิสระ เช่น การจัดทำทางลาดในบริเวณต่างๆ ของโรงเรียนและอาคารเรียนโดยคำนึงถึงการใช้งานได้อย่างอิสระและปลอดภัย จัดชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามความต้องการเฉพาะบุคคล เช่น โต๊ะเก้าอี้ที่มีระดับเหมาะสมแสงสว่างเพียงพอ เป็นต้น

2. บุคคลแวดล้อม ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรอื่นในโรงเรียน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเรียนรวมของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โรงเรียนต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนรวมให้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรในโรงเรียน โรงเรียนอาจแต่งตั้งคณะกรรมการเรียนรวมเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินการจัดการเรียนรวมอย่างเป็นระบบและมีมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยชี้แจงนโยบายและแนวทางต่างๆ ให้ได้รับทราบโดยทั่วกันและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ นอกจากนี้โรงเรียนยังต้องมีแผนส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับลูกหลานที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในทุกกระบวนการ เนื่องจากผู้ปกครองเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดนักเรียนที่สุด มีส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activities: A)

กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งหมายถึงรวมถึงกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่โรงเรียนต้องจัดให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งด้านทักษะ

วิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิต โดยสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล โรงเรียนต้องเตรียมการเพื่อส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการหลักสูตร โรงเรียนต้องส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้และเข้าใจการปรับหลักสูตรทั่วไปให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และยังต้องมีการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม ซึ่งพิจารณาตามความต้องการจำเป็นของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภท

2. การบริหารจัดการแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือ Individualized Educational Program: IEP) เป็นแผนการจัดการศึกษารายบุคคลที่เขียนขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล ประกอบด้วยเป้าหมายการศึกษาระยะยาว ระยะสั้น เทคโนโลยีอำนวยความสะดวก สื่อบริการ และความช่วยเหลืออื่นใดที่จำเป็น นอกจากนี้ ยังระบุกระบวนการประเมินผลและวิธีการเรียนการสอนเฉพาะสำหรับนักเรียนแต่ละคน ซึ่งได้จากการพิจารณาของคณะกรรมการ จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โรงเรียนจึงต้องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและบริหารจัดการให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีนโยบายให้ครูผู้สอนใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลประกอบการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Design for Learning) ในชั้นเรียนรวม รวมถึงเทคนิคการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้รวม และต้องจัดให้มีการประเมินแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งเพื่อทบทวนและปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการปัจจุบันของนักเรียนเรียนรวมถึงรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

3. กิจกรรมการเรียนการสอนนอกชั้นเรียน โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รวมกิจกรรมนอกชั้นเรียน ทั้งในโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โรงเรียนต้องวางแผนการส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมนอกชั้นเรียนโดยบริหารจัดการเรื่องการเดินทางสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การเดินทาง ฯลฯ เพื่อให้การจัดกิจกรรมเหล่านั้นบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

4. การประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนควรจัดคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษารูปแบบเรียนรวม เพื่อสร้างความมั่นใจว่าการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยคณะกรรมการประกันคุณภาพที่แต่งตั้งขึ้นต้องกำหนดองค์ประกอบตัวชี้วัด และเกณฑ์ในการประกันคุณภาพการจัดการเรียนรวมอย่างชัดเจน รวมทั้งกำหนดกิจกรรมการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ด้านเครื่องมือ (Tools: T)

เครื่องมือในกรอบแนวคิด SEAT หมายถึงเครื่องมือที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เพื่อจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด โดยเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารจัดการเรียนรวม มีดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนให้ชัดเจน เพื่อเป็นทิศทางในการดำเนินการจัดการเรียนรวมที่ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าใจ

2. การบริหารจัดการงบประมาณ โรงเรียนต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

3. การจัดระบบบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โรงเรียนต้องสร้างระบบบริหารจัดการเพื่อใช้ในการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ข้อมูลนักเรียน ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ข้อมูลครู และบุคลากร ข้อมูลองค์กรเครือข่าย ข้อมูลเทคโนโลยีอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใด ทางการศึกษา สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ นอกจากนี้โรงเรียนต้องส่งเสริมให้ผู้ปกครอง นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรวม โดยแต่งตั้งผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นคณะกรรมการโรงเรียน และคณะกรรมการจัดการเรียนรวม อย่างน้อยคณะละ 1 คน โรงเรียนควรกำหนดแผนพัฒนาครูบุคลากรทางการศึกษาให้มี

ความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรวม กำหนดแนวทางการดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ บทบาทหน้าที่ของบุคลากร ทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา เป็นต้น

4. เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง อุปกรณ์ เครื่องมือ รวมถึงสภาพแวดล้อม ที่ช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าถึงการเรียนรู้และดำรงชีวิตอิสระโดยโรงเรียนต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน

5. สื่อทางการศึกษา ซึ่งหมายถึง วัสดุ สื่อ เครื่องมือ และอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนที่โรงเรียนต้องส่งเสริมให้ครูผู้สอนออกแบบและเลือกใช้สื่อทางการศึกษาที่นักเรียนทุกคนเข้าถึงได้โดยใช้ หลักการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล

6. บริการต่างๆ โรงเรียนต้องจัดบริการที่สนับสนุนให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าถึงการเรียนรู้ได้ภายใต้ข้อจำกัดที่มี เช่น บริการแก้ไขการพูด บริการกิจกรรมบำบัด บริการกายภาพบำบัด เป็นต้น

7. ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนต้องมีมาตรการอื่นที่นอกเหนือจากสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการต่างๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็น พิเศษได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพในชั้นเรียนรวม ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามแนวทางการบริหารโรงเรียนด้วยโครงสร้าง SEAT เน้นการพัฒนากระบวนการจัดการที่ครอบคลุมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของนักเรียนทุกกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทุกด้านให้สูงสุด ตามความสามารถของแต่ละบุคคล และควรจัดให้เด็กพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติให้มากที่สุด เพื่อมีความพร้อมในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข ตลอดจนการเตรียมบุคลากรทางการศึกษา ทั้งมวลอย่างเหมาะสม เพื่อจะได้รับผิดชอบงานด้านการเรียนรวม ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมความก้าวหน้าของโรงเรียนที่จัดการเรียนรวมให้มีประสิทธิภาพ

การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 กับการบริหารงานตามแนวโครงสร้าง SEAT

การบริหารตามโครงสร้าง SEAT (Student, Environment, Activities, Tools) เมื่อเชื่อมโยงกับหลัก อริยสัจ 4 สามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดที่มีประสิทธิภาพในการจัดการบริหารและพัฒนาศักยภาพการเรียนรวม โดยแต่ละองค์ประกอบของ SEAT สามารถเชื่อมโยงกับกระบวนการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ได้ดังนี้:

1. ด้านนักเรียน (Students: S)

ทุกข์ : นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอาจประสบปัญหาความยากลำบากในการเข้าถึงการเรียนรู้ การถูกรังแก การไม่ถูกยอมรับจากเพื่อน หรือความรู้สึกแตกต่างจากนักเรียนทั่วไป โรงเรียนต้องรับรู้ถึงทุกข์เหล่านี้และสร้างสภาพแวดล้อมที่เน้นความเข้าใจและยอมรับความแตกต่าง

สมุทัย : ต้นเหตุของทุกข์ที่เกิดขึ้นมาจากการขาดความเข้าใจในเรื่องความแตกต่างของนักเรียน รวมถึงการไม่รู้วิธีการสนับสนุนที่เหมาะสม โรงเรียนต้องช่วยให้นักเรียนทั่วไปมีความเข้าใจในความต้องการพิเศษและสร้างกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนทุกคนยอมรับซึ่งกันและกัน

นิโรธ : แนวทางการลดทุกข์สำหรับนักเรียนคือการจัดกิจกรรมที่สร้างความเข้าใจในความแตกต่าง เช่น การฝึกอบรมทักษะการช่วยเหลือ การส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และการสนับสนุนด้านสังคมและจิตใจ

มรรค : โรงเรียนควรกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้นักเรียนได้รับการดูแลที่เหมาะสม รวมถึงการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างผ่านกิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจและการสนับสนุนทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านสภาพแวดล้อม (Environment: E)

ทุกข์ : สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรวม เช่น ไม่มีทางลาดสำหรับผู้ใช้รถเข็น ขาดอุปกรณ์ช่วยเหลือทำให้เกิดความทุกข์ต่อนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โรงเรียนต้องรับรู้ถึงข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมนี้

สมุทัย : สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้มาจากการขาดการออกแบบที่คำนึงถึงความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น การจัดห้องเรียนหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เหมาะสม

นิโรธ : การแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดทุกข์คือ การปรับปรุงสถานที่ทางกายภาพ เช่น การสร้างทางลาดห้องน้ำเฉพาะสำหรับนักเรียนที่ต้องการ หรืออุปกรณ์ช่วยเหลือที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ยอมรับและให้การสนับสนุน

มรรค : แนวทางในการแก้ไขคือการวางแผนและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม และฝึกอบรมบุคลากรเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับ.

3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activities: A)

ทุกข์ : กิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น การขาด IEP หรือการเรียนการสอนที่ไม่ตอบสนองความสามารถของนักเรียน อาจก่อให้เกิดความทุกข์ต่อการเรียนรู้

สมุทัย : ปัญหาเกิดจากการไม่ปรับแผนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ หรือการขาดการฝึกอบรมครูในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียน

นิโรธ : การแก้ปัญหาคือการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน การปรับหลักสูตรตามแผน IEP การใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเทคโนโลยีที่ช่วยสนับสนุน

มรรค : โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบเรียนรวม และต้องใช้ IEP รวมถึง Universal Design for Learning เพื่อสร้างความยืดหยุ่นในการเรียนการสอนที่ครอบคลุมนักเรียนทุกคน

4. เครื่องมือ (Tools: T)

4.1 กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ

ทุกข์ : การขาดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอาจทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างไม่เป็นระบบ ทำให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่ได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม

สมุทัย : ปัญหานี้เกิดจากการที่โรงเรียนไม่กำหนดแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจนและไม่ส่งเสริมความเข้าใจในการเรียนรวมในทุกระดับ

นิโรธ : การแก้ปัญหาคือ การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่ส่งเสริมการเรียนรวมอย่างชัดเจน ครูและบุคลากรทุกคนเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้

มรรค : โรงเรียนต้องมีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่เน้นความเท่าเทียมและการเข้าถึงของนักเรียนทุกคน รวมถึงมีการฝึกอบรมเพื่อให้ครู บุคลากร และผู้ปกครองเข้าใจและร่วมสนับสนุน

4.2 การบริหารจัดการงบประมาณ

ทุกข์ : การขาดงบประมาณหรือการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอในการสนับสนุนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อาจทำให้การเรียนรวมไม่มีคุณภาพและนักเรียนไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอ

สมุทัย : ปัญหาเกิดจากการที่โรงเรียนไม่มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมเพื่อรองรับการเรียนรวม

นิโรธ : การจัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดหาอุปกรณ์ เทคโนโลยี และบริการที่จำเป็นสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้

มรรค : โรงเรียนควรมีแผนการจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม รวมถึงการจัดหาอุปกรณ์สนับสนุนและการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

4.3 การจัดระบบบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

ทุกข์ : ระบบบริหารจัดการที่ไม่ชัดเจนอาจส่งผลให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่ได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม

สมุทัย : ปัญหานี้เกิดจากการที่โรงเรียนไม่มีการวางระบบบริหารจัดการที่ครอบคลุมถึงนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

นิโรธ : การแก้ไขคือการสร้างระบบบริหารจัดการที่มีข้อมูลนักเรียน ครู และการสนับสนุนต่างๆ อย่างครบถ้วน และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

มรรค : โรงเรียนควรสร้างระบบบริหารจัดการที่มีข้อมูลครอบคลุมทุกด้านและมีการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

4.4 เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก

ทุกข์ : นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประสบปัญหาในการเรียนรู้และเข้าถึง ข้อมูล หากขาดเทคโนโลยีที่ช่วยสนับสนุน

สมุทัย : ปัญหานี้เกิดจากการขาดแคลนเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน

นิโรธ : การแก้ไขคือการจัดหาเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตรงตามความต้องการจำเป็นของนักเรียน เพื่อให้พวกเขาสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

มรรค : โรงเรียนต้องมีแผนในการจัดหาและจัดการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้รวมอย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 สื่อทางการศึกษา

ทุกข์ : นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาเรียนรู้ได้หากไม่มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม

สมุทัย : ปัญหานี้เกิดจากการขาดสื่อการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของนักเรียน

นิโรธ : การแก้ปัญหาคือการจัดสรรสื่อทางการศึกษาที่เข้าถึงได้และเหมาะสมกับนักเรียนทุกกลุ่ม โดยยึดหลัก Universal Design for Learning (UDL)

มรรค : โรงเรียนควรสนับสนุนครูให้พัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะสื่อที่ช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถเข้าถึงเนื้อหาการเรียนได้

4.6 บริการต่างๆ

ทุกข์ : นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอาจประสบปัญหาในการเรียนรู้หากไม่มีบริการสนับสนุน เช่น บริการกายภาพบำบัดหรือบริการกิจกรรมบำบัด

สมุทัย : ปัญหานี้เกิดจากการขาดการจัดบริการสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

นิโรธ : การแก้ปัญหาคือการจัดให้มีบริการสนับสนุนที่ตรงกับความต้องการของนักเรียน เช่น บริการด้านสุขภาพและการบำบัดเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ

มรรค : โรงเรียนควรวางแผนการจัดบริการที่ครอบคลุมและเหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะต่างๆ

4.7 ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

ทุกข์ : นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอาจไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้เต็มที่ หากขาดการสนับสนุนหรือความช่วยเหลือที่เพียงพอ

สมุทัย : ปัญหานี้เกิดจากการขาดแคลนการช่วยเหลืออื่นใดที่นอกเหนือจากการสอน เช่น การสนับสนุนด้านจิตใจและการพัฒนาทักษะทางสังคม

นิโรธ : การแก้ไขคือการจัดหาการสนับสนุนอื่นๆ เช่น การให้คำปรึกษา การสนับสนุนทางจิตใจ และการส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคม

มรรค : โรงเรียนควรมีแผนการช่วยเหลืออื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการพัฒนาที่ครบถ้วนในทุกด้าน ทั้งด้านการเรียนรู้และด้านสังคม

สรุปได้ว่า การบริหารตามโครงสร้าง SEAT เมื่อเชื่อมโยงกับหลักอริยสัจ 4 ช่วยให้ผู้บริหารสามารถระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการจัดการเรียนรวมได้อย่างชัดเจน และสามารถพัฒนาแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ มีวิธีการที่เหมาะสมเพื่อลดปัญหาและสร้างระบบการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ

ความรู้จากการศึกษา

จากการประยุกต์หลักอริยสัจ 4 กับการบริหารงานตามแนวโครงสร้าง SEAT ที่อธิบายเชิงเปรียบเทียบ (ตามทัศนะของผู้เขียน) สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้



ภาพที่ 1 อริยสัจ 4 กับการจัดการศึกษาเรียนรวมตามกรอบโครงสร้าง SEAT

บทสรุป

การประยุกต์ใช้หลัก **อริยสัจ 4** ในการบริหารการศึกษาแบบเรียนรวมตามกรอบโครงสร้าง **SEAT** (Student, Environment, Activities, Tools) ช่วยให้กระบวนการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาในระบบการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ **หลักทุกข์** และ **สมุทัย** ช่วยในการระบุและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ขณะที่ **หลักนิโรธ** มุ่งเน้นการค้นหาวิธีแก้ไขที่เหมาะสมผ่านการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้และการใช้เครื่องมือที่เหมาะสม ในส่วนของ **หลักมรรค** นำเสนอโซลูชันที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกด้านของโครงสร้าง SEAT ทำให้เกิดการจัดการเรียนรวมที่มีคุณภาพ อีกทั้งแนวคิดนี้ยังเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้าง **ระบบนิเวศการเรียนรู้** ที่มีความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญที่ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาต่อเนื่องทั้งด้านการเรียนรู้และพฤติกรรม รวมถึงการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ อันจะ

นำไปสู่การพัฒนาทั้งด้านวิชาการและทักษะชีวิตของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และจิตใจ และสามารถก้าวไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าและมีบทบาทในสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- เบญจา ชลธาร์นนท์. (2546). คู่มือการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT). กรุงเทพมหานคร: เพทายการพิมพ์.
- พจนานุกรม. (2531). พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ). (มปป.) อริยสัจจ์ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2538). พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2552). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี. (2526). พุทธธรรม กฏธรรมชาติและคุณค่าสำหรับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. เล่มที่ 116.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2551). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. เล่มที่ 125.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2560. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. เล่ม 134.
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. (2547). การบริหารตามหลักอริยสัจสี่. พุทธธรรม, 52(304), 25-26
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. (2547). การบริหารตามหลักอริยสัจสี่. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 3(7), 2-3
- อรทัย แสนชัย. (2559). การจัดการการเรียนรวมของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม จังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทอร์น, 10(2), 251-260.